

Dr. Katica Pevec Semec,
Zavod Republike Slovenije za šolstvo

GLAS UČENCA V PROJEKTU POGUM

Voice of the Pupil under the Project POGUM

Z učenci treh osnovnih šol sva se s kolegico Tatjano Krapše ob koncu leta 2020, tj. 4. leta v projektu POGUM, pogovarjali o njihovih izkušnjah, spoznanjih ter o tem, kaj jim je prineslo sodelovanje v projektu. Vabilu na pogovor so se odzvali učenci 2. in 3. VIO iz OŠ Trebnje, OŠ Ivana Groharja Škofja Loka in OŠ Postojna. Učencem in njihovim staršem se zahvaljujemo za odobritev sodelovanja pri pogovoru, vodji šolskih projektnih timov pa za pomoč pri izvedbi. Misli učencev so zapisane po posnetku, z namenom poudarka avtentičnosti posameznih izjav jih nismo lektorirali.

Zanimalo naju je, katera **neposredna izkušnja iz pouka oz. dela v šoli**, se je učencem najbolj vtisnila v spomin v preteklem času.

Prvi opis

NEŽA, 6. r.:

»Men' se je v bistvu najbolj vtisnil v spomin dan dejavnosti, ki smo ga izvajali, ker en dan nisem izkusila šole kot učenec ampak sem bila v vlogi učitelja. To mi je bila nova izkušnja, ki sem se je ful zapomnila, to pa zato, ker sem šla v drug razred, kjer so bili mlajši od mene. S prijateljico, ki sva to skupaj vodili, ni bilo tako težko, ker se ves čas druživa in tudi ona je zelo zavzeta za ta dan dejavnosti in mislim, da je njej tudi bilo zelo všeč. In tudi sosedi sva, zato ni bilo težko in je ona prišla k men' domov in sva se tudi po pouku še dogovarjali. Midve sva bili tako vznemirjeni, ko sva dobili nalogo, sva takoj prebrali navodila in sva si potem vsak dan nekaj novega povedali, se potem zmenile, kaj bi bilo najboljše. V začetku sva mislili, da bo premalo, potem ko so se izdelave mask zavlekle sva morali dati tudi nekaj za domačo nalogo.

/.../ Po tej izkušnji se mi zdi, da je v šoli včasih mal' dolgočasno med poukom, potem ko pa vodiš ta dan dejavnosti, potem je pa tako malo bolj zabavno. Učiteljci so rekli, da si lahko izmislimo karkoli, kar je povezano z žirafjim in volčjim jezikom, ker je o tem tudi govoril ta dan dejavnosti, in potem smo povedali učiteljici

kaj vse naj bi učenci prinesli in so to sporočili naprej, pri tem so malo pomagale tudi učiteljice, kaj naj prinesejo.

/.../ Preden sem začela delati v krožku Pogum, nisem bila človek za skupinsko delo, sem rajši sama delala. Zdaj pa že bolj delam v skupini. Pri Pogumu moramo večinoma delati v skupinah, nastopati v pogovorih. Prej sem raje sama govorila, zdaj pa, ker se moraš vklopiti v ta tim, se naučiš bolj skupinsko delati.«

V predstavljenem opisu lahko razberemo celoten proces oblikovanja kompetenc podjetnosti od zamisli in priložnosti do virov in usmerjenosti k dejanjem. Učenka je predstavila izkušnjo odkrivanja priložnosti za izvajanje pouka v nižjem razredu, kjer je skupaj s sošolko pripravila uro pouka po svoji predstavi. Učenci nižjih razredov so pri tej uri pridobili novo izkušnjo izdelave praktičnega izdelka in se pri tem preizkusili v razumevanju izhodišča dneva dejavnosti, tj. uporabi žirafjega in volčjega jezika. V predstavljenem primeru se izkazuje tudi kompetenca samozavedanja in samoučinkovitosti, v tem, ko sta učenki zaupali v svojo idejo in jo učinkovito izpeljali, kar so v evalvaciji potrdili tako učenci udeleženci kot drugi člani krožka POGUM. Učenki sta v pripravo in izvedbo vložili veliko truda, se ves čas zagnano pripravljali tudi zunaj pouka in izbirali prave ideje ter se pri tem učinkovito sporazumevali med seboj in z učiteljico. Pri izvedbi sta se znali prilagoditi dani situaciji in sta izvedli manj, kot sta imeli pripravljene gradiva za pouk. Predstavljen opis doživete izkušnje dneva dejavnosti izpostavlja več kompetenc, med katerimi je na spoznavnem nivoju pri učenki najgloblje zaznati kompetenco sodelovanja, pri kateri je učenka pri sebi opazila neposredno osebno rast pripravljenosti za delo v skupini in osebno izpostavljenost pred drugimi ter razbremenitev javnega govorenja.

Drugi opis

JAKA, 8. r.:

»Meni je najbolj ostala v spominu zimska šola v naravi iz 7. razreda, ker sem se z drugimi iz razreda ful bolj povezal, da pač smo se prej družil' sam ne tok', zdaj smo bili najboljši prijatelji, smo bili vsak večer skupaj in se zabaval'.

Pa tudi tam je bilo zelo lepo okolje, tista snežna idila, še bolj sem se navdušil nad tekom na smučeh, me je že prej dost' zanimalo, pa nisem imel možnosti probat'.

Predlagali nismo nobene aktivnosti, smo pa med prostim časom lahko delali sami dost' stvari, ki smo jih sami želeli, da ni bilo nobene potrebe, da bi sami predlagal'. Tisto leto sem potem velik' smučal, ker sem šel še z družino smučat in je bilo zelo zanimivo in lepo.«

Miklavžev sejem je dobr', ker nas poveže, ker skupaj izdelujemo. Meni je že tako ful dobr' izdelovat, ker imam rada likovno umetnost in tehniko.«

ZALA, 8. r.:

»Ko smo delali izdelke za Miklavžev sejem smo bili res brez stresa, nismo imeli nobenega pritiska, lahko smo izkazali vso svojo kreativnost, da smo se potrudili, da bomo kaj od tega tudi zaslužili, da bomo pokazali, da smo tudi mi sposobni česar dobrega narest', da bodo drugi ponosni na nas. Če opišem ta občutek, mi je dal neka krila, sploh ko vidiš, da drugi kupujejo tvoj izdelek in da jim je všeč, da vejo, da se znaš potruditi, da si nekaj dobrega ustvaril.«

Predstavljeni opis izpostavlja dejavnost zimske šole v naravi ki je potekala v okviru razširjenega programa osnovne šole. Učenci sicer niso bili neposredno vključeni pri načrtovanju vsebine šole v naravi, imeli pa so ogromno priložnosti za izvajanje prostočasnih aktivnosti po svojih željah in predlogih. Primer izpostavlja pomen spodbujanja in razvijanja interesa učencev za izvajanje športnih aktivnosti, ter navaja pomen prijetne vključujoče klime, kar prispeva k večji povezanosti med učenci.

Tretji opis

NEŽA, 8. r.:

»Jaz pa sem si zelo zapomnila lansko leto, ko smo delali izdelke za Miklavžev sejem. Ta dan mi je bil zelo všeč, ker smo sodelovali', se pogovarjali, kako bomo kaj naredili, vmes se nam je zgodilo kaj smešnega, npr. nam je zmanjkalo sestavin, pa smo morali vmes iti v trgovino. Je bilo kar dost' razgibano in nismo bili dost' v učilnici in skozi zatopljeni v delo, pa tudi mal sprostivše, vmes smo se hecal', pogovarjal', je bilo zelo dobr'.

Povezali smo se na ta način, da lahko sodelujemo kot razred. Vsak razred dela zase svoje izdelke in se odloči za tri izdelke. Glede finančnega dela je tako, da je najprej dobrodelen koncert potem pa še sejem. Da bi dali za izdelke tako visoke cene kot so v trgovinah, to ne, dali smo manjše zneske, po občutku. Pri tem smo mal' gledal' koliko je stal material, ne vem, to šola plača /.../ mal smo gledal', da ne bomo dali previsok' in ne pre nizko ceno, nek' vmes.

Primer predstavlja široko paleto kompetence zamisli in priložnosti ter njeno doseganje na drugi oz. tretji ravni. Pri načrtovanju in izvajanju Miklavževega sejma so učenci odkrivali priložnost za skupinsko delo ter ustvarjali vrednosti, namenjeni v skupno dobro. Na sejmu so se predstavili širšemu občinstvu s svojimi izdelki, zbrana sredstva od prodaje pa namenili za skupno dobro (šolski sklad). Učenci so imeli možnost prispevati svoje ideje, skupaj odločati o izboru in jih medsebojno vrednotiti. Pri izdelavi izdelkov za sejem so bili zelo motivirani in so zaupali v svoje sposobnosti. Možnost izkušnje razviti ideje z določenim ciljem je pri učencih spodbudila kreativnost in ustvarjalnost. Preizkusili so se tudi v razumevanju in razvijanju finančne in ekonomske pismenosti na način, da so svoje izdelke tudi finančno ocenili in pri tem vključili stroške uporabljenega materiala.

Četrty opis

TEREZA, 8. r.:

»Men' se prav ena ura enkrat pri slovenščini vtisnila v spomin, ko nismo delali koker po navadi, ko smo najprej obdelali snov in šli delat v DZ, ampak smo se snov učili na drugačen način. Delali smo v skupinah in smo se učili o Martinu Krpanu in smo si več lahko zapomnili, ne spomnim se točno vseh podrobnosti. V skupinah smo si povedali svoje mnenje in vsaka skupina je morala prebrati kitico in smo morali zaigrati to kitico. In potem si ti moral razume ta verz, kako bi rekla, se ti usede v spomnim, če

še kaj dodatno počneš, ne samo da prebereš in rešiš naloge. To smo delali par ur, na koncu je vsaka skupina zaigrala tam pred tablo. Je b'lo zelo fajn že to, da ni bilo koker pri vsaki uri, ki se sam' sedi.«

HANA, 6. r.:

»Meni je bila še posebej všeč ena ura italijanščine, ko ni bilo še 4. in 5. r., ampak samo 6. in nismo reševali vaje v DZ in smo pol ure se utrjevali s tisto igrico ime in priimek na eno črko, ki moraš napisat v italijanščini, v drugi polovici ure pa smo isto delali tako, da smo napisali vsak en šport, nato smo ga morali v parih predstaviti in je bilo ful zabavno in smo se nekaj navadili in nič iz DZ.«

LUKA, 4. r.:

»Učiteljice so spodbujale proaktivnost, ja, velikokrat smo lahko izrazili svoje mnenje, kar mi je pa tudi všeč. To počnemo pri pouku pa tudi pri projektu.«

KAJA, 6. r.:

»Meni je všeč, kadar se lahko tudi učenci kdaj izrazijo, ja, to mi je bilo zelo všeč. Učenci včasih kaj zadržujejo v sebi, kar ne morejo izraziti, ker jih je preveč strah ali pa nimajo poguma, ampak s tem je bilo kar dobro, včasih nam dajo učiteljice možnost, da lahko to izrazimo.«

Predstavljeni opis izpostavlja izkušnjo neposrednega sinhronega pouka, ki se je vtisnil v spomin zato, ker je izstopal iz povprečja, tj. obravnave učne snovi in reševanja nalog v DZ. V opisih je izpostavljenih več kompetenc: kompetenca sodelovanja, izkustvenega učenja, vrednotenja zamisli, ustvarjalnosti, motiviranosti, vključevanja človeških virov.

Opisani način izvedbe pouka pri uri slovenščine in uri italijanščine ponazarja pomen sodelovalnega in izkustvenega dela pri učenju, kadar le-to poteka v spodbudni in sproščujoči učni klimi in učnem okolju. Opisani primer je učenka ponotranjila kot njej ustrezen način in strategijo učenja, v primerjavi s strategijami učenja, ki vključujejo nespodbudno učno okolje, kjer mora veliko sedeti in individualno reševati vaje v DZ. Na spoznavnem nivoju pri obeh učenkah najbolj izstopa izkustveno učenje, ki je prepoznavno kot učenje skozi dejavnosti, uspehe in neuspehe. Pri tem je razvidna dosežena druga raven kompetence, kjer sta učenki razmišljali in ovrednotili svoje dosežke ter iz njih pridobili nova spoznanja.

V šolskem letu 2020/2021 poteka 4. leto izvajanja projekta, kar pomeni, da so dejavnosti na šolah v polnem teku. Zato naju je zanimalo, kako učenci dojemajo cilje projekta in katere kompetence projekta so v tem času že ponotranjili oz. ozavestili.

Kako pogosto je bila učencem v šoli dana priložnost za izražanje idej in načrtovanje individualnih priložnosti?

JURIJ, 8. r.:

»Na šoli so tudi taki učitelji, ki te pustijo, da daješ ideje in potem oni. Je pa res, da včasih teh stvari tudi ne uporabimo ali jih ne vidimo.«

Učenci v predstavljenih zapisih pri določenih učiteljih ugotavljajo, da jih bolj vključujejo v načrtovanje in izvajanje pouka in tudi pri delu v projektu kot drugi. Pri tem opažajo, da imajo pogosto strah in pomanjkanje poguma se izpostaviti s svojo idejo pred preostalimi. Z vidika ciljev projekta lahko na tem mestu poudarimo pomen načrtnega vključevanja idej in oblikovanja priložnosti zanje kot sestavni del učne prakse.

Kako je potekalo pridobivanje novega znanja v primerjavi z individualnim učenjem? Kdaj so bili vključeni v sodelovalno kdaj individualno učenje, kako so se učenci počutili pri enem in drugem načinu učenja?

ZALA, 8. r.:

»Jaz bi predvsem individualno, posebej če je kak dan, ko imamo več energije, se mi zdi, da je boljše, če delamo vsak zase. Če pa učiteljica vidi, da smo npr. slabe volje, naj nas da v kakšno skupino, da se bo volja bolj popestrila /.../ pa tudi naj da kakšne hece vključiti, da bo bolj zabavno in bomo bolj sledili /.../ Kajti če smo mi zamorjeni, potem če bom delali individualno, nas bo to še bolj potrla /.../ pa predvsem to, kako nas določi v skupine, je tudi zelo pomembno /.../ mi si npr. želimo biti v skupini z enim, ko pa nas dajo v skupino z drugimi, se nam svet podre v momentu in se nam tudi energija poslabša.«

NEŽA, 8. r.:

»Učitelji nam zmeraj poudarjajo, da se moramo naučiti sodelovati z drugimi, če pa imaš tisti dan slab dan, potem pa še moraš biti z nekom v skupini, ki si ga ne želiš, potem je pač tako. Dr'gač je, če se z enim bolj razumeš, pa se lahko dobita tudi popoldan doma npr. glede plakata. V 6. r. smo imeli pri zgodovini za narest' en plakat v skupini, mislim da nekaj o srednjeveški Loki /.../ Mi smo bili razdeljeni v skupine in smo skupaj odgovarjali na vprašanja in predstavljali plakat/.../moramo se pač naučiti skupnega sodelovanja /.../ se spomnim, da smo eni takrat delali več od drugih, eni pa so bili tam kar tako, so majčken prepisoval' /.../. Res bi se morali naučiti majčken' bolj sodelovati /.../ če ti kaj ne veš v skupini, je fajn, da ti kdo pomaga, da si pomagamo med sabo, če en nekaj ne ve, mu drug pomaga, in tako /.../.«

JAKA, 8. r.:

»Jaz sem po naravi individualist, mi bolj paše sam delat' pa še vseeno delam v skupini pa mi ni težko. Ker včasih rabiš neko potrditev, če je tvoja ideja boljša od druž'ga ali pa če dobiš idejo od druž'ga. Več idej imaš skupaj, lažje se odločaš in nekaj izpelješ. Kadar pa delam z nekom, ki morda nisem v najboljših odnosih z njim, predvsem pazim na to, da ne gledam samo na svoje ideje, da tudi njegove upoštevam, ker mogoče tudi on in jaz dobiva nov zagon, da mogoče nama bo ratalo.

Ni težko upoštevati ideje od drugih, včasih imaš ti boljšo, včasih drugi, odvisno je od tega, s katero se večina strinja, tista je po navadi izbrana. Pa tudi pazim, da vsega ne naredim jaz oz. on, da oba narediva nek pol pol, zato da sva oba skupaj naredila ta projekt.«

TARA, 8. r.:

»Men se zdi, tko je Zala rekla, da z nekom, bolj sodelujemo, ker smo prijat'li z nekom manj. V tem primeru se mi zdi boljš', tudi za življenje, da znamo sodelovati z različnimi ljudmi, različnimi tipi ljudi. Več glav več ve, prav'jo, mogoče je kdaj boljš' delat' v skupini, ker je več idej na kupu, mogoče se najde še boljša, kot jo imaš sam. Je pa mogoče, kdaj lažje tudi individualno narest, zato ker niso vsi za to, da bi skupaj delal', in pol lahko pride do prepиров.«

Učenci so v razmišljanju o prednostih in pomanjkljivostih različnih načinov dela opozorili na več dejavnikov spodbudnega učnega okolja. Med njimi učitelje nagovarjajo k pogostejši uporabi različnih načinov dela, s katerimi jih lahko bolj motivirali za vključenost pri pouku. V opisih so pogosto opisali situacijo skupinskega dela, kjer naloge in aktivnosti niso enakomerno porazdeljene med člane skupine. Pri sodelovalnem delu se izkazujejo nekatere kompetence kot npr. odiranje priložnosti, ustvarjalnost, vizija, vrednotenje zamisli ter etično in trajnostno razmišljanje. Med njimi se je pri učencih najbolj usidrala kompetenca etičnega in trajnostnega razmišljanja ob izkušnji vrednotenja posledic neenakomerne delitve nalog v skupini. V zapisih učencev je tudi opaziti, da imajo razvito kompetenco obvladovanja negotovosti in tveganja, saj so pripravljeni sprejeti kompromise in se pri tem ne bojijo narediti napake.

Kako so se učenci motivirali, ko so bili učno neuspešni, in kako so se odzivali na napake?**ZALA, 8. r.:**

»Jaz si pri sebi rečem, tud' če mi zdaj to ne gre, da se moram potruditi, da bom najboljša, da ne bo nekaj čisto nič ven prišlo iz te ideje. Da ne bom jaz tako izpadla, da sem že čisto obupala, da ima še vseeno neko upanje vzadi.«

TARA, 8. r.:

»Če ne gre, pač ne gre, vedno se bo našla druga rešitev, da bomo šli naprej. Ni se treba obremenjevati s tem, da nekaj ne gre. Če ne gre pač ne gre, bo pa z drugo stvarjo šlo.«

JAKA, 8. r.:

»Jaz sem tudi v šoli, ko smo delali v skupini, imel tak dan, da nisem nič mogel, nič se mi ni dalo, nisem imel energije, potem se takrat malo umaknem en korak nazaj in morda tisti dan malo manj naredim, pa kakšen drug dan več, ker te predstavitve po navadi trajajo več dni. Se probam umirit, se zbrati in potem sodelovati. Če pa je en drug tak v skupini in noče delati, ker ni v pravi skupini, ga pustim, ker se mi zdi še vseeno pomembno, da naredimo nalogo in ne da se skregamo tam, če bo hotel sodelovati, se bo že priključil.«

NEŽA, 8. r.:

»Če se v skupini nekaj ne strinjamo ali pa če mi nekaj ne gre in uspe, kot bi jaz hot'la, pol' takrat ne maram, da mi drugi govorijo »dej, dej, delaj, delaj« /.../ Takrat moram jaz malo počakati, se mal' umiriti, pol pa počas'. Ni mi všeč, da ostali v skupini takoj začnejo, »zakaj pa si to naredila« /.../ važno je, da te takrat podpirajo, da oni rečejo, da verjamejo vate, da to ti znaš.«

ZALA, 8. r.:

»Če je nekdo drug naredil napako, mu nerad tako v obraz poveš, da je to narobe naredil. Če pa jaz naredim napako, potem pa si jaz priznam, da sem naredila napako, da ne bodo drugih v skupin obsojali, ki imajo bolj šibke točke pri tem, da ne bomo potem njih obsojal, ampak tistega, ki je to napako naredil.«

TARA, 8. r.:

»Jaz osebno sem tako trmast člov'k, pa bom prišla temu do konca, pa če se svet okoli obrne. Zame je napaka ne napaka, ampak nekaj kar me v bistvu priganja, da naredim kaj iz sebe in da se v bistvu kaj naučim iz tega.«

JAKA, 8. r.:

»Če vidiš napako, ko je izdelek že gotov, npr. na testu, se pol sekiram, zakaj sem to naredil, čeprav sem vedu, da je dr'gač', se preprosto zmedeš in nekaj druž'ga narediš. Ker sem tudi jaz dost' površna oseba in me to velikokrat česa stane, ampak če še imaš možnost to popraviti, to popraviš, najdeš način, kako to narediš, zato ker hočeš, da je izdelek tak, kot r' si si ga zamislil, in ti je všeč. Najbolj se moja površnost vidi pri matematiki, ko kaj površno zračunam in je vse narobe. Pri skupinskih izdelkih po navadi nisem zelo površen, ker se zelo osredotočam na izdel'k, da ga izpeljem.«

NEŽA, 8. r.:

Če smo v skupini in da jaz naredim kakšno napako, jaz po navadi najrajši to napako spregledam, kot da je ni, ker je nemogoče, da bi vse šlo po načrtih. Zmeraj se nekaj zgodi, če se zgodi, se z namenom.

V zapisih učencev opazimo, da imajo ponotranjen uvid pomena upoštevanja različnosti. Hkrati izkazujejo empatičnost in pri tem ne marajo, da jih v primeru slabega dne drugi preganjajo ali ocenjujejo njihov prispevek glede na trenutno razpoloženje. Zavedajo se svojih dobrih in slabih dni in to zavedanje upoštevajo tudi pri drugih.

Ko se učenci znajdejo pred neko težavo, učnim problemom bodisi individualno ali v skupini, lahko na podlagi predstavljenih zapisov z veseljem ugotavljamo, da pri tem izbirajo različne strategije reševanja od samorefleksije do izogibanja težavam in posploševanja problema.

Kako so učenci videli svoj napredek v povezavi z vključenostjo v projekt POGUM? Kaj je za učence bistvo projekta POGUM?

MIONA, 9. r.:

»Da se nekako vsi iz različnih področij povežemo in se znamo poslušati, da si pomagamo, da skupaj pridemo do neke ideje izvirne in skupaj do rešitev.«

KAJA, 6. r.:

»Jaz sem bila kot majčkена punčka, me je bilo zelo strah nastopat in se mi zdaj, ko delam te nastope pa te intervjuje, me je manj strah in sem več pogumna in sem se včasih bala, kot da me bo zmaj ugriznu, zdaj pa se ne bojim več in se mi zdi, da sem pridobila nekaj novega, kot je to pogum.«

MANCA, 7. r.:

»Meni je bistveno, da se povezujemo med sabo različne starosti, pa da skupaj razmišljamo, da upoštevamo ideje, da se znamo poslušati, da razvijamo to skupno delo.«

JURIJ, 8. r.:

»Meni se zdi, da sem v dveh letih marsikaj pridobil, kot je gotovo samozavest, sem pa tudi nekaj izgubil, kar je trema pred nastopom, ker smo nastopali pred delavci šole, pred učenci na proslavah, pa take dejavnosti smo izvajali.«

HANA, 6. r.:

»Men' se zdi to, da se različni ljudje iz šole, ker nimamo vsi enakih idej, da lahko potem iz šole slišiš različne ideje in potem skupaj lahko narediš eno tako dobro, ki potem res uspe.«

V času vključenosti v projekt POGUM so učenci pri sebi zaznali napredek na osebnem področju, kot je dvig samozavesti, se medsebojno tesneje povezali in pridobili izkušnje sodelovanja v različnih okoliščinah pri izvajanju različnih nalog. Razvili so zahtevnejše komunikacijske spretnosti od poslušanja do mirnega reševanja konfliktnih situacij.

Učence sva na koncu pogovora povabili k nadaljevanju misli:

Rad bi, da bi v šoli potekal pouk tako, da:

- »/.../ bi bilo čim manj stresa.«
- »/.../ pouk poteka bolj dinamično, da ne sedimo skoz, da smo bolj dinamični, da je mogoče več dela v skupinah, je bolj dinamično, kot če si sam, takrat bolj sediš za mizo, če pa je skupina, vsi ne morejo /.../ hkrati sediš in tudi mal stojiš.«
- »/.../ da bi bilo manj stresa, pri tem bi pripomoglo, če bi imel vsak vsa napovedana spraševanja, pa ne da to rabim, ampak sedaj ko to vidim na daljavo, je manj stresno, če se na to lahko pripraviš in si po datumih razporediš, kdaj si na vrsti, da se lahko pripraviš in se ne sekiraš vsako uro, če se nisi učil.«

Želim si več možnosti izbire pri:

- »/.../ tem, kako bi se pouk izvajal, da ne bi samo učitelji dajali predloge, da bi se mogoče tudi učenci razporedili, kdaj bi jemal' novo snov, kdaj utrjeval' /.../ samo mi vemo, kdaj smo pripravljeni iti s snovjo naprej. Po navadi gre vse skupaj vse prehitro in ne moreš slediti.«
- »/.../ da bi prišle na površje tudi naše ideje, da bi se kdaj pouka izvajal tako, kot mi hoč' mo, da bi bilo bolj zabavno.«

Rad bi sam določal v šoli:

- »Želela bi si, da si sami uredimo zapiske, da ne rabimo zgolj prepisovati iz PP, temveč da si sami kaj najdemo in napišemo.«

Mnenja in razmišljanja učencev, ki so sodelovali v pogovoru, sva strnili v nekaj predlogov, ki bi po njihovem mnenju bolj prispevali k dobremu počutju v šoli in večji motiviranosti za pouk, in sicer:

- sproščena učna klima z veliko humorja,
- izvajanje pouka in učnih dejavnosti v različnih učnih okoljih (zunaj učilnic, v naravi, več ekskurzij),
- možnost izbire učnega prostora, ki spodbuja različne načine komuniciranja in sodelovanja,
- več različnosti pri izvajanju učnih strategij pri posameznih predmetih, ne vedno isto zaporedje učnih korakov npr. obravnava snovi, reševanje vaj v DZ,
- več različnih učnih izzivov za učno uspešnejše učence, da se ne dolgočasijo in čakajo druge,
- kakovostna povratna informacija, ki jim pomeni več kot številčna ocena, saj učencu sporoči njegov napredek ter mu pri tem krepí spoznanje, da zmore,
- izkušnja sodelovanja z drugimi sošolci z jasno delitvijo vlog, sprejemanjem različnih idej itd.,
- dobra razlaga učitelja (didaktično-metodično znanje),
- da pouk ni samo pisanje in vaje, ampak da vključuje za učence zanimive in zabavne aktivnosti, ki jih spodbujajo k razmišljanju, reševanju problemov in kritičnemu mišljenju,
- več gibanja, druženja, kreativnosti, sprememb,
- možnosti delati drugače in več od drugih sošolcev.

K zapisanemu še dodajava, da si učenci želijo več zanimivosti, več pogumnih sošolcev, več ekipnega dela, več poguma na sploh.

Naj sklenem ta prispevek tako, kot smo ga začeli, z mislijo učenke.

TARA, 8. r.:

»Meni se zdi to super, da tudi mi kdaj kaj povemo, da se kdaj tudi naše mnenje bolj upošteva, kot se dr'gače. Pa da bi imeli kdaj bolj proste roke.«

Verjameva, da je predstavljeno razmišljanje učencev v tem prispevku postavilo ogledala tam, kjer so še možnosti za izboljšanje in uresničevanje ciljev projekta POGUM. Veseli naju, da je poleg tega v razmišljanjih učencev moč prepoznati veliko sledi, ki jih s pogumom pripisujemo našemu delu v projektu POGUM.